NEEFEKTÍVNE ROZDELENIE VÝROBNÝCH ZDROJOV AKO JEDEN Z FAKTOROV SLABÉHO VÝVOJA PRODUKTIVITY NA SLOVENSKU

Analýza konvergencie slovenskej ekonomiky (NBS 2017) poukázala na pretrvávajúci slabý rast produktivity práce. V roku 2016 bola dynamika produktivity tlmená priaznivým vývojom celkovej zamestnanosti. Na vývoj produktivity práce i celkovej faktorovej produktivity však vplýva viacero ďalších dôležitých faktorov. Pomalý rast produktivity do značnej miery súvisí aj s rozdelením produktivity a výrobných zdrojov medzi podnikmi. Slovensko patrí medzi krajiny s relatívne najhorším využitím práce, no zároveň medzi krajiny s najefektívnejším využitím kapitálu.

Neefektívne využívanie zdrojov, najmä práce a kapitálu, dlhodobo znižuje blahobyt a produkciu mnohých, najmä rozvíjajúcich sa krajín. Hsieh a Klenow (2009) na príklade Číny a Indie ukázali, že ak by tieto krajiny mali rovnaké rozdelenie produktivity medzi podnikmi ako USA, dosahovali by o 30 až 60 % vyššiu celkovú faktorovú produktivitu. Denis a kol. (2004) zároveň zistili, že rast produktivity práce v EÚ má takmer výlučne vnútroodvetvový charakter, t.j. pramení z vnútropodnikového rastu produktivity alebo vnútroodvetvového prerozdelenia zdrojov od najmenej produktívnych k produktívnym podnikom.[1]

Vysoké rozdiely v podnikovej produktivite

Ako naznačujú publikované zistenia týkajúce rozdelení produktivity práce v členských krajinách EÚ, rozdelenie produktivity slovenských podnikov patrí medzi najnerovnejšie.[2] Rozdiely medzi slovenskými podnikmi sú vysoké, najproduktívnejšie podniky v odvetví majú 5- až 7-násobne vyššiu produktivitu ako podniky na opačnom konci rozdelenia (hovoríme o vysokej vnútroodvetvovej disperzii produktivity).[3] Na rozdiel od čiastočného poklesu rozdielov v produktivite práce i celkovej faktorovej produktivite v pôvodných krajinách EÚ, na Slovensku priemerná vnútroodvetvová disperzia produktivity podľa výpočtov NBS (2017) stúpa. Veľká disperzia produktivity naznačuje možné významné prínosy z lepšieho prerozdelenia výrobných faktorov (práce a kapitálu) smerom k najproduktívnejším podnikom v odvetví.

(Ne)efektívnosť rozdelenia zdrojov

Vychádzajúc z práce Hsieh a Klenowa (2009), dôležitými ukazovateľmi nesprávneho rozdelenia (misalokácie) výrobných zdrojov sú štandardná odchýlka hraničnej produktivity

[1] Prerozdelenie zdrojov medzi odvetviami má nízky, v USA dokonca záporný vplyv na rast celkovej produktivity. EÚ ešte ťaží z presunu pracovných síl z nízkoproduktívnych odvetví (napr. poľnohospodárstva) do produktívnejších odvetví služieb. V USA sa už podľa autorov tento zdroj vyčerpal a pracovné sily sa presúvajú do menej produktívnych odvetví služieb.

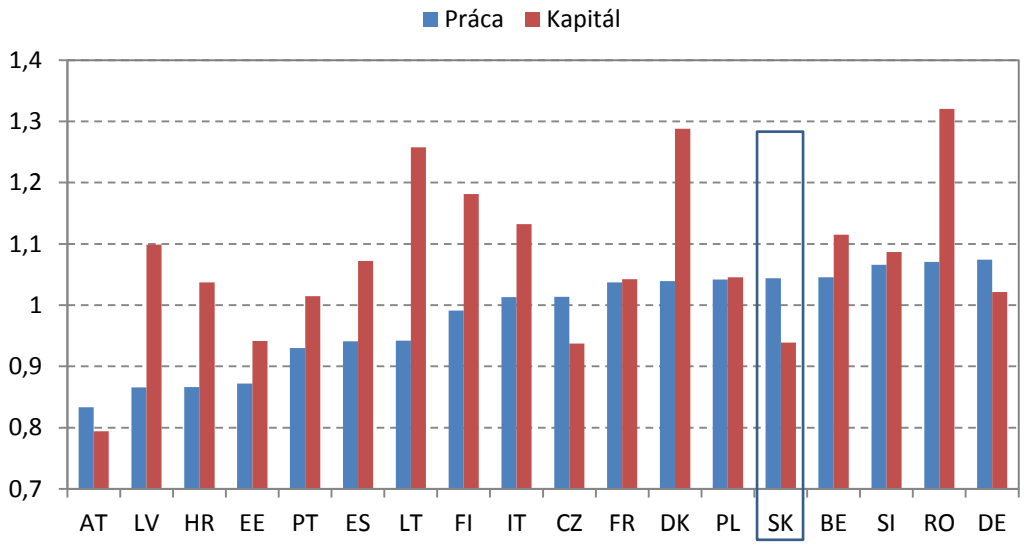
[2] Pozri napr. Lopez-Garcia a kol. (2015), prípadne Lalinský (2016) a NBS (2017).

[3] Ide o jednu z najvyšších hodnôt v EÚ. V závislosti od definície produktivity, vyššie rozdiely dosahujú podľa údajov z CompNet databázy iba Rumunsko, Maďarsko, Portugalsko, Lotyšsko a Litva.

Analytické komentáre nie sú oficiálnym stanoviskom Národnej banky Slovenska. Prezentujú názory analytikov Úseku pre menu, štatistiku a výskum (ÚMS). Šírenie je povolené bez predchádzajúceho súhlasu, avšak s uvedením zdroja „analytici ÚMS", resp. „analytici Menového úseku". Ak nie je uvedené inak, časové rady sú sezónne očistené použitím vlastných sezónnych modelov.

práce a štandardná odchýlka hraničnej produktivity kapitálu (MRPL a MRPK).[4] Z údajov CompNet databázy vyplýva, že krajiny EÚ vykazujú vyššie vzájomné rozdiely v efektívnosti prerozdelenia kapitálu ako pracovných síl medzi podnikmi. Ako možno vidieť na nižšie uvedenom grafe, Slovensko patrí podľa dostupných údajov (za podniky s 20 a viac zamestnancami) medzi krajiny s relatívne najhoršou alokáciou práce, no zároveň medzi krajiny s najefektívnejšou alokáciou kapitálu.

Efektívnosť rozdelenia výrobných zdrojov v členských krajinách EÚ
(štandardná odchýlka hraničnej produktivity práce - MRPL a kapitálu - MRPK)

Zdroj: CompNet databáza, vlastné výpočty.
Poznámka: Priemer za roky 2011 až 2013. Vyššia hodnota znamená väčšie rozdiely a menej efektívne rozdelenie výrobných zdrojov.

Efektívnosť prerozdelenia zdrojov závisí od množstva faktorov. Na jednej strane sú to podnikové faktory ako úroveň a oblasť špecializácie podniku, jeho technologická a inovačná schopnosť, kvalita ľudského kapitálu, ako aj kvalita manažmentu podniku. Na druhej strane sú to externé faktory ako globalizácia, automatizácia a digitalizácia, ale aj faktory ovplyvniteľné vhodnými hospodárskymi a štrukturálnymi zmenami, ako napríklad efektívne fungujúce verejné inštitúcie, nezávislosť súdov, vhodná menová politika, ale tiež fungujúce trhy produktov, práce a kapitálu.[5] Neefektívna alokácia práce na Slovensku môže súvisieť napríklad s rezervami v oblasti reguláciou trhu práce[6]

Záver

Dostupné údaje o produktivite európskych podnikov ukazujú, že Slovensko sa vyznačuje relatívne vysokými medzipodnikovými rozdielmi v produktivite. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ dochádza na Slovensku k pomerne efektívnemu rozdeľovaniu kapitálu,

[4] Vyššie rozdiely v efektívnosti využívania zdrojov medzi podnikmi v tomto prípade indikujú vyššie rezervy v oblasti optimálneho prerozdelenia zdrojov medzi podnikmi.
[5] Empirické dôkazy o vplyve vhodných štrukturálnych politík na efektívnosť alokácie zdrojov poskytuje napr. Gamberoni a kol. (2017). Potvrdili, že nižšia misalokácia pracovných síl súvisí s uvoľnením regulácie na trhu práce a na trhu produktov.
[6] Podľa indikátora EPL (Employment Protection Legislation) od OECD sledujúceho pružnosť trhu práce má Slovensko najväčšie rezervy v oblasti dočasného zamestnávania a hromadného prepúšťania.

© Všetky práva vyhradené.

efektívnosť rozdeľovania pracovných síl však patrí medzi najslabšie v EÚ. Popri vnútropodnikovom raste produktivity, ktorý je prirodzene hlavným kanálom zvyšovania produktivity, tak existuje na Slovensku priestor pre zvýšenie produktivity aj prostredníctvom lepšieho vnútroodvetvového prerozdelenia pracovných síl v prospech podnikov s vyššou hraničnou produktivitou. Efektívnosť rozdelenia a využitia výrobných zdrojov závisí predovšetkým od samotných podnikov, no možno ju podporiť reformami zvyšujúcimi kvalitu inštitúcií a vedúcimi k lepšiemu fungovaniu trhu práce, produktov a kapitálu. V prípade Slovenska môže najmä uvoľnenie regulácie trhu práce uľahčiť prechod pracovných síl do najproduktívnejších firiem a zlepšiť tak ich využitie.

Litetatúra

Denis a kol. (2004): An analysis of EU and US productivity developments (a total economy and industry level perspective), European Economy, Economic Papers 208, Európska komisia.

Gamberoni a kol. (2017): Capital and labour (mis)allocation in the euro area: some stylized facts and determinants, ECB Working Paper 1981, Európska centrálna banka.

Hsieh a Klenow (2009): Misallocation and manufacturing TFP in China and India, Quarterly Journal of Economics 124 (4), 1403-1448.

CompNet Task Force (2014): Micro-based evidence of EU competitiveness: the CompNet database, Working Paper Series 1634, Európska centrálna banka.

Lopez-Garcia, di Mauro a CompNet Task Force (2015): Assessing European Competitiveness: the new CompNet micro-based database, ECB Working Paper 1764, Európska centrálna banka.

Lalinský (2016): Konkurencieschopnosť – predstavenie CompNet databázy, Analytický komentár NBS č. 30, Národná banka Slovenska.

NBS (2017): Analýza konvergencie slovenskej ekonomiky 2017, Národná banka Slovenska.

Tibor Lalinský (analytici@nbs.sk)

© Všetky práva vyhradené.